

I když v dnešní době pravda přišla o svoji absolutní pozici, její pojetí ve smyslu strohé, posvátné, ale uklidňující iluze ještě nezmizelo. Její existence je pro každý pokus se jí přiblížit nutná. Ztratila své postavení *a priori*, pozici nedosažitelnosti, aby byla pojímána ve smyslu slova „pravdivý“, jak navrhl Austin. Zabývejme se tedy pravdou pojímanou jako zkušenost¹, tím, co někteří nazývají stanovením faktů, jejichž kritérii jsou ověřitelnost, shoda, přiměřenost, předmět experimentu a racionalita.²

Tyto termíny prošlapávají cestu vědy lemovanou dvěma cestičkami: scientismem neboli fyzikalismem a relativismem. Jeden koncept, který předstírá, že všemu porozumí poté, co to zjednoduší na úplné základy, nás děsí, protože by umožnil mít nade vším kontrolu. Svou arogancí, která ukazuje nevědomost jako částečný a dočasný rys našich vědomostí, tento postoj odpuzuje, a spolu se strachem a únavou vytvořenou požadavkem vědeckého postupu, přehnaně živí relativistické tvrzení o vědě, která by byla jen diskurzem, četbou vztahů, účinná, bez nepopiratelného odkazu a podřízena náhodám a tlakům, lobby, ideologiím, přesvědčením a zájmům.

Měla by jen hodnotu zkušenosti³. Paul Valéry ve svém proslavu o umění a poezii na zahajovací konferenci Collège de France, kterým šokoval Simone Weil, mluvil o hodnotách zkušenosti a zmínil zákony nabídky a poptávky. V tváři tvář tomuto relativismu hodnot, velmi vzdálených těm, které Henri Poincaré popisoval ve vztahu k vědě a ještě více vzdálených těm, které živila víra, Husserl se ve svém díle *Krisis* bál, že věda opustila řecký ideál „*theoria*“ a dala prostor „*teoretickým postupům*“, účinným, ale osvobozeným od požadavku na pravdu.

Upuštění od hledání absolutní pravdy a přijetí jejího dílčího a operativního pojetí implikuje, že se vzdáme vědeckého proslovu, který by předstírá, že zná vše a zaplňuje prostor, odkud byla vyhnána náboženství. Je třeba si tedy připustit, jak řekl Eugène Delacroix, že přesnost není pravda. Vezměme si za příklad přírodní vědy – v této fázi je třeba upozornit, že tato realistická ústupná pozice není ani stabilní ani pohodlná. Zahrnuje v sobě jednak riziko, že přesně analyzovaný detail zastíní bytost jako celek i s její „pravdou“, ale také riziko, že zapomeneme, že vědecké poznatky jsou postupnými přibližnými odhady, získané díky omylům.

1 pravda získaná na základě zkušeností → empirismus; nebo: užitím pravdy? Spíše užitek, využitelnost

2 Rozumovost DOBŘE TA RACIONALITA

3 zažitou? zvykovou? hodnotu zkušenosti UŽITNÁ HODNOTA